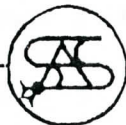

FÓRUM ARCHIVÁROV

----- Roč.IX č.3 -----

----- Marec 1998 -----

Výchova a vzdelávanie archivárov na Filozofickej fakulte UK v Bratislave

Informácia o príprave archivárov na Prvých archívnych dňoch v Slovenskej republike je viac logická ako potrebná. Je až prekvapujúce, koľko hodnotiacich správ o našom štúdiu doteraz vyšlo. Prvá sa objavila už deväť rokov po vzniku odboru /r.1959/, a to v spoločnej správe pána profesora Húščavu a pani docentky Lehotskej „o úlohách pomocných vied historických a archívniectva“ v Správach Československej historickej spoločnosti pri ČSAV. Obaja autori túto svoju prvú informáciu podstatne rozšírili a uverejnili r.1961 v známom zborníku „Úlohy slovenskej historickej vedy v období socialistickej výstavby“ /1/. Medzníkom v informáciách o našom odbore sa stal rok 1965. Išlo o 15. výročie existencie nášho odboru na fakulte. Zhrňujúci pohľad na toto z dnešného hľadiska krátke ob-

dobie napísal pán profesor Húščava pre Slovenskú archivistiku /2/ a odvtedy náš časopis pravidelne prináša Správy o štúdiu archívniectva za každý školský rok osobitne. Najnovšie sa v Slovenskej archivistike objavila aj prvá správa o štúdiu archívniectva na prešovskej filozofickej fakulte /3/. Priznám sa, že som nebol prívržencom tohto „seriálu“. Zdalo sa mi to akýmsi vnucovaním sa do povedomia našej spoločnosti. O potrebe pravidelne poskytovať informácie o štúdiu ma presvedčil pán Dr. Kušík. Argumentoval časopisom českej archívnej školy. Prípomenuť, že o pôsobení školy podrobne vieme iba preto, že o jej činnosti časopis pravidelne informoval. Dnes priznávam, že ide o užitočnú kroniku nášho odboru, ktorá bezprostredne a pomerne podrobne zachytáva rytmus našej práce. Zoznamom

absolventov za príslušný školský rok a zverejňovaním názvov ich diplomových prác upozorňujeme aj na smerovanie odborných cieľov učiteľov. Keďže sú diplomové práce bádateľsky komukoľvek prístupné, zverejnením tým súčasne poskytujeme možnosť spoznať úroveň našich absolventov i celého štúdia.

Keď som už začal s informáciou o správach poskytujúcich pravidelný pohľad na prípravu našich archivárov, v tejto súvislosti nemôžem nespomenúť ďalšie špeciálne práce venované štúdiu. Mám na mysli predovšetkým brožúrku, ktorú sme vydali r.1975 pri príležitosti 25. výročia existencie odboru na našej fakulte /4/. Nemôžem nespomenúť naše vystúpenie /Sokolovský, Roháč, Novák/ na zasadnutí expertov pre výchovu a ďalšie vzdelávanie archívnych pracovníkov v socialistických krajinách, ktoré sa konalo v novembri r. 1988 v Prahe /5/; vystúpenie na zjazde Slovenskej historickej spoločnosti r.1991 /6/; Roku 1994 vyšiel v Slovenskej archivistike zhrňujúci pohľad na 45 rokov činnosti nášho odboru pod názvom Jubileum archívneho štúdia na Filozofickej fakulte UK /7/. Pri tomto výpočte nestrácam zo zreteľa ani kritické poznámky na margo predovšetkým môjho pôsobenia, ktoré v Slovenskej archivistike uverejnili kolegovia E. Sloboda, J. Spiritza a P. Kartous /8/.

Toto všetko som spomenul najmä preto, aby som hneď na začiatku svojho vystúpenia uviedol, že príprava našich archivárov je všeobecne známa, a to vďaka neustálemu a sústavnému verejnému poskytovaniu detailných informácií v našom najvlastnejšom profesionálnom periodiku - v Slovenskej archivistike. Napriek tomu, myslím si, bude užitočné, ak sa k našej práci s určitým nadhľadom a azda aj trochu novým pohľadom predsa len vrátim.

Základné údaje spreď skoro 50 rokov musím zopakovať nielen pre osviečenie pamäti, ale najmä preto, že som presvedčený o skutočne dynamickom vývoji nášho odboru a ten vynikne iba pri priblížení jednotlivých etáp jeho existencie.

Špeciálne odborné štúdium na Filozofickej fakulte UK vzniklo v šk.r. 1950/51. Celú výuku z pomocných vied realizoval sám pán profesor Húščava. Archívnictvo a prax zveril pani docentke Lehotskej, ktorá v r.1955 prešla z Archívu mesta Bratislavy na našu fakultu ako interná učiteľka.

Formálne išlo o odborné jednopredmetové štúdium, v skutočnosti bolo dvojpredmetové s kompletnou prípravou z histórie, navyše s posilnenou prípravou z cudzích jazykov - latinčiny, nemčiny a maďarčiny. Učebný plán bol

celoštatny. Zostavený bol v Prahe. Pripúšťala sa jeho modifikácia, ktorá sa aj uskutočnila. Nerealizovala sa z neho štatistika - nemal ju kto prednášať. Pražský učebný plán bol koncipovaný celoštatne. Nevynechal ani výuku maďarčiny. Tá však v ňom bola alternatívou nemčiny. Do nášho učebného plánu sme museli zaradiť obidva jazyky. Maďarčinu v tom čase prednášala madame E. Mussoni. Bola učiteľkou na katedre jazykov a aj ďalšie predmety pre nás realizovali učitelia fakulty. Latinčinu pán profesor Okál, stredovekú nemčinu pani asistentka Marquartová, právne disipíny učitelia právnickej fakulty: pán profesor Hromada a pani asistentka Fidranská, známejšia ako pani profesorka Planková.

Už v 50-tych rokoch sa počet študentov i počet študijných kombinácií natoľko rozšíril, že interní učitelia fakulty nestačili realizovať osobitnú výuku ešte aj pre náš odbor. Veľmi rýchlo sa ukázalo, že si budeme musieť pomôcť externými učiteľmi - archivármi z praxe. O výhodách tohto kroku sme boli presvedčení, pretože sme vedeli, že oni najlepšie vedia, čo naši poslucháči potrebujú. Prvým a najdlhšie pôsobiacim našim externým učiteľom bol pán Dr. Marsina. Postupne k nemu pribudol pán Dr. Kušík, František Sedlák a po niekoľkých rokoch aj Dr. Žudel, Rákoš, Palko, Stieberová, Appelová. Dva semestre

pre diaľkových študentov nášho odboru prednášal špeciálnu prednášku z archívnictva aj pán Dr. Kartous. Okrem už spomenutých odborníkov dnes je naším ďalším externistom pán Ing. Hanus. Ich zásluhou sa profil našich absolventov nedoceneným spôsobom stále skvalitňoval, a to nielen vedomostne, ale aj osobnostne.

Citeľne postihlo náš odbor úmrtie pána profesora Húševu v auguste 1969. Pri získavaní nového učiteľa sme sa po prvýkrát oboznámili s realitou, že miesto kantora na odbore nie je nijako pritažlivé. Ponúkali sme ho viacerým našim najschopnejším absolventom. O túto prácu nemali záujem. Spomínam si, ako nám jeden z talentovaných absolventov odmietol ponuku, pretože by bol v tom čase na plate mesačne trafil 600 korún. Boli sme nakoniec radi, že nenastúpil. Ponuku prijala Marika Tischleová, ktorá na katedru prišla z košického mestského archívu. Prišla nadšená a hoci prichádzala ako riaditeľka, na plate získala 100 korún. Bývala však v Šali, a tak prejazdila d'aleko viac.

Zatiaľ čo v prvých rokoch sme na náš odbor do I. ročníka prijímali pravidelne iba 5 poslucháčov, v 60-tych rokoch už 10, v 70-tych a 80-tych rokoch nebolo výnimkou, že sme mali i 15 študentov, s externistami niekedy aj vyše 20 študentov.

R.1978 absolvovalo náš odbor až 28 poslucháčov.

R. 1973 ako učiteľ posilnil náš odbor pán Dr. Leon Sokolovský, ktorý postupne pozdvihol dejiny správy na úroveň jedného z profilujúcich predmetov štúdia archívnictva. R. 1987, v roku odchodu pani docentky Lehotskej na dôchodok, nastúpil k nám pán Dr. Roháč, ktorý je jej dôstojným nástupcom. Prednáša stredovekú diplomatiku a archívnictvo.

Všetci sme obdivovali pani docentku, jej úžasnú schopnosť pracovať s pramenným materiálom. Doslova nás fascinovalo, ako sa dokázala zmocniť faktov bez ohľadu na stárie či reč dokumentu. Doslova pokoru vyvolávala v nás jej skromnosť a obetavosť. Jej úmrtie v r. 1990 bolo ďalšou citeľnou stratou pre odbor.

V šk.r.1983/84 nám po prvýkrát pridělili miesto internej ašpirantúry. Prijala ho Marta Dobrotková-Godálová, absolventka odboru z r.1978. Dňa 1. januára 1989 opäť na internú ašpirantúru nastúpila Zuzana Nemcová-Kolajová. Prešla k nám z Ústredného archívu SAV. R.1993 ašpirantúru prerušila a nastúpila na asistenčné miesto. Obávali sme sa totiž, že prejavujúce sa silné finančné obmedzenia zabránia obsadiť plánované asistentské miesto. Od minulého roku je naším interným ašpirantom Mgr. Juraj Šedivý, s

ktorým katedra počíta ako s budúcim interným učiteľom odboru.

Chronologicky zoradené informácie o personálnom obsadení odboru vyznievajú veľmi optimisticky. Každý nový učiteľ totiž významnou mierou prispel k zvyšovaniu odbornej prípravy našich poslucháčov. Nie je to úplne spravodlivý pohľad. Pozitívny vývoj sa dosahoval veľkou statočnosťou našich učiteľov, čo naši poslucháči zbadali, a myslím si, aj ocenili. Veľmi ťažko sa odolávalo silným politickým a ideologickým tlakom zo strany viacerých fakultných funkcionárov. Môžem s plnou zodpovednosťou vyhlásiť, že sme sa so situáciou statočne vyrovnávali a dopustili sme sa iba veľmi drobných kompromisov. Vyhoveli sme požiadavke nepreferovať iba staršie dejiny, a tak na odbore začali vznikať záverečné diplomové práce aj zo súčasnosti. Vznikli dokonca aj práce s doslova angažovanými témami. Ako príklad by som uviedol „Klasikovia marxizmu a problémy numizmatiky“, „Výberový katalóg robotníckeho hnutia a KSČ z trestných procesov Krajského súdu v Bratislave /1924 - 1945/“, „Pramene k dejinám protifašistického odboja v r.1938 - 1945“, „Vývin triednych vzťahov od Februára 1948 do IX. zjazdu KSČ“. Ešte by som mohol menovať ďalších 9 podobných prác.

Výuku a vzdelávanie archívárov v 50-tych rokoch silno narušilo zavedenie výrobnej praxe. Naši študenti týždenne chodili manuálne pracovať na stavby. Keď sa ukázalo, že táto činnosť je málo efektívna, tvrdohlavé spojenie výučby s praxou sa v 60-tych rokoch realizovalo povinným zapájaním sa študentov do politickej, osvetovej a kultúrnej praxe v mimofakultných inštitúciách a organizáciách. Chodili do závodov, kde viedli kurzy ruštiny pre začiatočníkov, robili besedy „Nad mapou sveta“ a pod. /9/.

Najtvrdšie zasiahlo vyučovací proces rozhodnutie oboch národných ministerstiev školstva v jeseni v r.1977. Rozhodli, že všetky jednopredmetné vysokoškolské odbory, a teda aj štúdium archívniectva, sa skrátiť na štvorročné. V školskom roku 1980/81 slovenské ministerstvo školstva nám nepovolilo otvoriť prvý ročník a súčasne nariadilo, že archívniectvo sa bude realizovať iba každý druhý rok. Ministerstvo svoje rozhodnutie zdôvodnilo tým, že je efektívnejšie vychovávať každý druhý rok 15 až 20 študentov, ako ročne 10. Logika tohto rozhodnutia mi vždy unikala. V školskom roku 1980/81 sa zrušili rigorózne práce a doktoráty sa získavali iba ústnymi skúškami. Boli to neuveriteľne škodlivé zásahy do vyučovacieho procesu, ved' voľakedajší

piaty ročník nebol vakantný, ten bol určený na dotiahnutie a hlavne skvalitnenie diplomovej práce. Vakantnými ročníkmi sa narušil zaužívaný priamy kontakt medzi jednotlivými ročníkmi. Tento neblahý stav trval až do r.1986.

Archívniectvo ako odborné štúdium malo od samého vzniku vedecké smerovanie. Cieľ štúdia viedol k vyprofilovaniu absolventov ako plnohodnotných, schopných a tvorivých profesionálnych historikov. Dosiahnutým a preukázateľným prejavom tohto zámeru sú diplomové práce našich absolventov. Všetky, až na skutočne malé výnimky, sú originálne historické diela postavené na pramennom materiáli. Dôležité je tiež, že nezostali v rukopise, že mnohé z nich boli publikované. Spomínam si, že pri príležitosti 15-ročného trvania odboru sa pán profesor Húščava obrátil na všetkých našich absolventov s dotazníkom, aby v ňom vyčíslili svoje odborné aktivity. Nebolo jediného, ktorý by nebol vrátil vyplnený dotazník a nebol by sa pochválil publikačnou činnosťou. Dojemná bola odpoveď Vierky Zemene, ktorá bola vtedy 5 rokov po skončení štúdia. Poslala pánu profesorovi svoju fotografiu s dvomi deťmi a komentárom, že zatiaľ je takýto výsledok jej snaženia, ale že najbližší dotazník určite bude mať čím zaplniť. Nový dotazník sa už nezrodil. Vierka by ho ozaj mala čím

zaplniť, dnes je navyše jednou z hlavných autorov pripravovanej monografie Nitry.

Nemáme evidenciu publikačnej činnosti našich absolventov. Vieme však, že je bohatá. Vysokú odbornosť našich absolventov odráža prekvapujúco veľké číslo, koľki z nich sa stali vysokoškolskými učiteľmi. Do dnešného dňa štúdium archívnictva ukončilo 414 študentov. Z nich dosiahli hodnosť univerzitného profesora 4 absolventi /Uličný, Hubenák, Straka a ja/, hodnosť docenta 8 /Bartl, Chalupecký, Skladaný, Beňko, Maďaričová, Püspöki Nagy, Sokolovský a Žudel/. Všetci títo docenti budú v dohľadnej dobe profesormi. Odbornými asistentmi boli, či sú 12-ti /Tischlerová, Avenárius, Fabianová, Bodnárová, Slušný, Krokavec, Lukačka, Dobrotková, Roháč, Nemcová, Uličný mladší a Patrik Dubovský/. Aj z nich nejeden dosiahne hodnosť univerzitného profesora. Neverím, že jestvuje ďalší odbor na fakulte, ktorý by mal spomedzi vlastných absolventov toľko vysokoškolských učiteľov. Tieto čísla, myslím si, o odbore a jeho úrovni hovoria veľa.

Naši absolventi sú na svoju prácu dobre pripravení. Napriek tomu je súčasná situácia u nich veľmi komplikovaná. Je neodškriepiteľným faktom, že do archívov z nich nastupuje stále menší počet. Je

nespravodlivé vinit' z toho učiteľov odboru. Tí svoj štýl práce nezmenili. Entuziazmus učiteľa, a zanietenosť pre odbor im naďalej ostal. Na našej fakulte sa v podstate nezmenil ani učebný plán. Chyba bude inde. Je nesporné atraktívnejšie a najmä lukratívnejšie zamestnať sa na ministerstvách či v bankách, ako v archívoch.

Je tu však ešte jeden moment, ktorý tiež nie je zanedbateľný. Právom obdivujeme najstaršiu generáciu našich archívárov - mám na pamäti Kušika, Marsinu, Mazúra, Františka Sedláka, Lehotskú - ktorí dokonca ani neboli absolventami archívneho štúdia. K nim sa radia Matulay, Watzka, Žudel, Kočiš, Rákoš, Vlado Horváth, Chalupecký, Klačka, Šimončič a Dubovský. Každý z nich vykonal pre naše archívnictvo nesmierne mnoho, v našich odboroch sú doslova pojmani. Myslím si, že sa nemýlim, ak poviem, že veľkou motiváciou pre ich pôsobenie bolo vedomie, že sú pre naše archívnictvo zakladateľskou generáciou. To je tak silný moment, ktorý sa nikdy nezopakuje a ktorý vedel neuveriteľným spôsobom zmobilizovať všetky ich sily a schopnosti.

Záverom by som sa chcel ešte veľmi krátko dotknúť perspektív nášho odboru.

Za posledných sedem rokov sa u nás udialo toľko významných zmien, že nie

sme schopní postrehnúť, ktoré z nich sú trvalého a ktoré prechodného charakteru. Je pomerne ťažké tieto nové momenty aj hodnotiť. Na vysokých školách sme zaznamenali značnú liberalizáciu vo všetkom. Liberalizáciu vo výuke, vo voľbe študijných predmetov, spravodlivejšie sa na vysokú školu prijíma. Jedna novinka - zavedenie dvoch štátnic - sa už aj zrušila. Rozpačitý a nedoriešený je absolventský diplom. Vedľa titulu magistra sa obnovuje starý doktorát /PhDr./ a zavádza sa nový /PhD/. Definitívne sa zrušila vedecká aspirantúra, ponechala sa však možnosť obhajovať doktora vied.

Vráťme sa však k nášmu štúdiu. Okrem našej fakulty sa archívniectvo už šiesty rok študuje aj na prešovskej filozofickej fakulte a s myšlienkou zaviesť archívne štúdium koketuje aj banskobystrická fakulta. V Prahe je od nežnej revolúcie archívniectvo jedno i dvojodborové. Na dvojodborovom štúdiu si môžu študenti vybrať jednu z dvoch špecializácií. Hlásia sa buď na archívniectvo, buď na pomocné vedy. Až v posledných dvoch rokoch sa tieto dve ostro vyhranené špecializácie vzájomne trochu priblížili. Špecializácia archívniectva má aj pomocné vedy v redukovanom rozsahu a naopak, špecializácia na pomocné vedy rovnako nie je celkom bez archívniectva a dejín správy. Poslucháči dvojodborového

štúdia si k archívniectvu volia ľubovoľný predmet z celej ponuky pražskej filozofickej fakulty.

Isto nie je zabudnutý článok, ktorý o našom štúdiu vyšiel vo Fóre archívárov. V ňom som spolu s pánom Dr. Roháčom osvetlil a zdôvodnil, prečo na našej fakulte zotrávame na zásade, že archívniectvo sa môže študovať iba v jednej kombinácii, a to s históriou, prečo sa ďalší iný odbor odporúča študovať iba ako tretí predmet /10/. Pri presadzovaní tejto zásady nám ide o to, aby sme u našich absolventov dosiahli profil plnokrvného historika. Pri logickej kombinácii archívniectva, napríklad s národopisom či dejinami umenia, by náš poslucháč týždenne počúval 10 hodín archívniectvo, 10 hodín národopis či dejiny umenia a ani hodinu dejepis. Zaradenie historického kurzu by muselo ísť na úkor vlastnej špecializácie, čo si za žiadnych okolností nemôžeme dovoliť.

Toto stanovisko som pred dvomi rokmi predniesol aj na sympóziu v Prahe. Účastníci nesúhlasili so mnou. Oponovali mi tým, že iba výnimočne si študenti volia iný sprievodný predmet ako históriu a že ide o mimoriadne schopných poslucháčov. Moje vystúpenie na sympóziu vyšlo aj v zborníku z tohto podujatia. Toto naše stanovisko k náplni a k možnej kombinácii s archívniectvom iba s históriou asi nebolo celkom sprosté, keď si vydavatelia

zborníka pokladali za povinnosť pripojiť k nášmu príspevku svoj komentár, v ktorom obhajujú svoj liberalizmus spomínanou výnimočnosťou, a tým aj vcelku jeho úspešnosťou /11/.

Celkom nakoniec už iba jednu poznámku. V krátkej dobe sa budeme musieť vyrovnáť s jedným celkom novým fenoménom. Generácia, ktorá dnes u nás začína študovať, žije už vo svete počítačových komunikácií, vo svete Internetu, vo svete kybernetického priestoru. Naši študenti ako deti sedeli pred obrazovkou a bavili sa počítačovými hrami. Prenasledovali nejakého nepriateľa, či lietali v tryskovom lietadle. Táto generácia svet kybernetického priestoru už nikdy neopustí. Rozdiel nebude iba v tom, že rozsiahle archívy a knižnice budú mať v osobnom počítači, že ich pamäť bude rozšírená o pamäť počítača. Pôjde o celkom nový štýl bádania, o celkom nový spôsob tvorby a vedeckých výstupov. Medzištátne panelové diskusie odborníkov cez obrazovku budú zanedlho bežným spôsobom komunikácie /12/. Učelia odboru sa už teraz budú musieť veľmi intenzívne zamyslieť nad tým, ako pripravovať, čo poskytovať a akým spôsobom uspokojovať vedychtivú mládež. Za týchto nových technických možností a výdobytkov sa rovnako budú musieť veľmi intenzívne zamyslieť aj archívári, ako

zvládnuť, čo ponúkať a akým spôsobom uspokojovať bádateľov so všetkým bohatstvom, ktoré naše archívy uchovávajú. Kiež by sme aspoň v tejto oblasti nezameškali vlak.

1/ Húščava, A. - Lehotská, D.: Vývin a úlohy pomocných vied historických na Slovensku. In: Úlohy slovenskej historickej vedy v období socialistickej výstavby. Bratislava, SAV 1961, s. 178 - 222.

2/ Húščava, A.: Archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v r.1945-1965. /K 15. výročiu zriadenia archívneho štúdia na FFUK v Bratislave./ Slovenská archivistika 1, 1966, č.1, s.159-169.

3/ Uličný, F.: Prví absolventi archívniectva v Prešove. Slovenská archivistika, 32, 1997, č.1, s.159 - 160.

4/ 25 rokov archívniectva na FFUK. Bratislava, UK 1975. s.30.

5/ Novák, J.: Aktuálne problémy záverečných písomných prác; Sokolovský, L.: Výuka dejín správy na odbore archívniectva Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave; Roháč, J.: Teória a prax vo výučbe archívniectva. In: Sborník archívniých prací, 39, 1989, č.2, s.509 - 512, 514 - 517, 529 - 532.

6/ Novák, J.: Pomocné vedy historické na Slovensku po r.1945. Materiály X. zjazdu Slovenskej historickej spoločnosti. Historický časopis, 39, 1991, č. 4 - 5, s. 504 - 510.

7/ Novák, J.: Jubileum archívneho štúdia na Filozofickej fakulte UK. Slovenská archivistika, 29, 1994, č.2, s.108 - 123.

8/ Sloboda, E.: Perspektíva štátnych okresných archívov v Slovenskej republike. Slovenská archivistika, 25, 1990, č.2, s. 170 - 176; Menne-Haritzová, A. - Spiritza, J.: Odbornú výchovu archívára treba zosúladiť s požiadavkami 21. storočia. Tamže, 28, č.1, s.207; Kartous, P.: Profesia archívára v minulosti a dnes. Tamže, 28, 1993, č.2, s. 3 - 14.

9/ Novák, J. - Sopusková, A.: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. Facultas

Philosophica Universitatis Comenianae Bratislavenensis. Martin, Osveta 1987, s. 26.

10/ Novák, J. - Roháč, J.: Doterajšie i naďalej pretrvávajúce zámery náplne odboru archívniectva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Fórum archívárov, 6, 1995, č.2, s.17 - 21.

11/ Novák, J. - Roháč, J.: Problémy výchovy archívárov na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v súčasnosti. Konferencia „Pomocné vedy historické a jejich miesto medzi historickými obory. Praha 23. 11. 1995“. Uverejnené v samostatnom zborníku z r.1997.

12/ Marcelli, M.: Pohľad druhého. Rkp. Vysielané v Slovenskom rozhlase v relácii Živé slová 14.4.1997.

Jozef Novák

Diskusia

Stanovisko PhDr. Slobodu k článku Dr. Novákovej, uverejnenom vo Fóre archivárov č.1/1998

Hodnotenie činnosti a postavenia štátnych archívov ako celku alebo integrálnej časti - štátnych okresných archívov - možno urobiť len na základe fundovanej analýzy ich dlhodobého vývoja, pričom je nevyhnutné zohľadniť v kontinuite všetky základné faktory, ktoré ich činnosť a stav determinujú a ovplyvňujú. Ten, kto vysloví závažné závery o stave konkrétneho typu štátnych archívov, musí navyše disponovať dostatočným množstvom exaktných štatistických údajov, pretože len ony sú schopné tieto závery potvrdiť a presvedčivo ilustrovať. Hodnotiteľ, ktorý nerešpektuje tieto východiská a navyše má sklon generalizovať /javy typické pre jeden archív alebo menšiu skupinu archívov chápe ako všeobecný symptóm/, ktorý zabúda na analógiu a porovnávanie dôjde zákonite k subjektívnym a vo väčšine prípadov k nesprávnym záverom.

Tieto myšlienky po prvý raz evokoval príspevok Dr. V. Novákovej prednesený počas prvého dňa I. archívnych dní v Poprade, druhýkrát pri čítaní jeho extraktu určeného na uverejnenie v Slovenskej archivistike a tretí raz pri čítaní príspevku vo Fóre archivárov. Vyvolala ich skutočnosť, že jej závery sú v dosť zásadnom rozpore s názorom odboru archívnictva a spisovej služby MV SR, ktorý chápe štátne okresné archívy v ich súhrne ako konsolidovaný prvok sústavy štátnych archívov, zatiaľ čo V. Nováková považuje ich stav za „alarmujúci“. Nesporne, činnosť štátnych okresných archívov ovplyvňujú nepriaznivo niektoré okolnosti, nie sú však takého druhu, ktorý by znemožňoval plnenie správnych, vedeckých a odborných úloh, znemožňoval odborný rast pracovníkov, alebo zásadným spôsobom komplikoval ich sociálnu situáciu a postavenie. Odbor archívnictva a

spisovej služby MV SR sa pred reformou miestnej štátnej správy v rokoch 1996 - 1997 a aj po nej zameriaval práve na uvedené aspekty, /anticipoval aj potenciálne zaradenie pracovníkov ŠOKA do štruktúry pracovníkov, na ktorých sa bude vzťahovať zákon o štátnej službe a svoje kroky prispôboval hlavne tomu/ a v súčasnosti sa domnieva, že sa podarilo zabezpečiť pre ŠOKA taký právny a organizačný rámec, ktorý ich činnosť garantuje v primeranom rozsahu. Ak si uvedomíme, že postup odboru v tom čase determinovali tendencie celospoločenského charakteru: decentralizácia, racionalizácia, hospodárnosť a istá subjektívna zotrvačnosť prejavujúca sa v rigidnom

rešpektovaní tradičného postavenia a štruktúry archívov, je potom zrejmé, prečo sa podarilo dosiahnuť len to, čo je reálne a nie to, čo je optimálne.

Tvrdíme, že štátne okresné archívy sú v súčasnosti - z hľadiska materiálne-technického vybavenia, odmeňovania pracovníkov i ich počtu a odbornosti - v podstate dobudované a konsolidované. Dokumentuje to nielen porovnanie s minulosťou tohto typu štátnych archívov, ale aj niektoré analógie so štátnymi oblastnými archívmi. Porovnajme teda ich minulosť s prítomnosťou na základe údajov z oficiálnych materiálov, je to zaujímavé a veľavravné.

Počet pracovníkov ŠOKA a ich odmeňovanie

R o k	Počet archívov	Počet zamestnancov	Mzdový fond	Priemerný plat	Poznámka
1976	37	173	4,493 000	2141	vrátane AMB a AMK
1991	37	231	7,778 000	2806	vrátane AMB a AMK
1997	38	228	22,460 000	8209	len odborní pracovníci

Priemerný plat pracovníkov ústredných archívov plánovaný na rok 1998 je 7700,- Sk, priemerný plat pracovníkov štátnych oblastných archívov plánovaný na rok 1998 je 7781,- Sk.

Umiestnenie štátnych okresných archívov

Rok	Počet účelových objektov	Počet samostatných adaptovateľných objektov	Počet samostatných nepadovateľných objektov	Počet archívov umiestnených s inými inštitúciami	Počet archívov, v ktorých prebieha adaptácia
1976	1	5	5	26	
1997	13	8	5	7	5

Odborné vlastnosti pracovníkov štátnych okresných archívov

R o k	Celkový počet pracovníkov	Počet pracovníkov so základným vzdelaním	Počet pracovníkov so stredoškolským vzdelaním	Počet pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním
1966	108	46	40	22
1979	152	70	38	44
1997	228	0	136	92

Reč čísiel nemožno ignorovať, je presvedčivá a má neodškriepiteľnú argumentačnú hodnotu. Vyplýva z nich, že štát v priebehu dvoch posledných desaťročí svoje povinnosti vo vzťahu k okresným archívom v podstate plnil, čím zabezpečil ich - možno povedať - pozoruhodné, pozitívne premeny, ktoré nemajú v archívnictve paralelu a hádam nemajú obdobu aj vo vzťahu k iným, kultúrnovedeckým a osvetovým inštitúciám. Autorka referátu, ktorý odznel na I. archívnych dňoch v Poprade a ktorý je

predmetom našej pozornosti má pravdu, keď tvrdí, že v poslednom čase sa vo financovaní činnosti okresných archívov objavujú defekty. Nie sú nové. Aj v minulosti v rôznych obdobiach a z rôznych príčin /objektívnych i subjektívnych/ výška dotácií na činnosť okresných archívov kolísala, ba boli obdobia, keď neboli dostatočné. V posledných dvoch rokoch však možno v rozpočtovaní finančných prostriedkov na činnosť ŠOKA vidieť isté náznaky /hlavne pokiaľ ide o prevádzkové a kapitálové prostriedky/, že pôjde možno

o dlhodobejší jav. V hierarchii problémov ŠOKA ho aj odbor archívniectva a spisovej služby kladie na prvé miesto ako akútny, jeho riešenie a vyriešenie komplikuje však viacero skutočností:

1. vzťah Ministerstva vnútra SR - okresný úrad / a archív/ nahradil po reforme štátnej správy vzťah Ministerstvo financií SR - krajský úrad, teda rozpočtové prostriedky na činnosť miestnej štátnej správy / a aj okresných archívov/ sa rozdeľuje bezprostredne, bez MV SR; ono sa môže na základe zákona NR SR č.222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy podieľať len na zostavení návrhu súhrnu rozpočtov krajských úradov a vyjadrovať sa k zmenám záväzných limitov a záväzných ukazovateľov;
2. situáciu štátnych okresných archívov komplikuje aj skutočnosť, že na miestach, ktoré sú kompetentné určovať výšku rozpočtových prostriedkov pre ŠOKA absentuje dôkladná znalosť rozsahu a obsahu jednotlivých činností v archívoch;
3. defekty v rozpočtovaní finančných prostriedkov v niektorých prípadoch sú aj dôsledkom toho,

že reakcia krajských úradov / a aj okresných úradov/ na objektívne sa rozširujúcu paletu úloh archívov - predovšetkým pri výkone štátnej správy - sa oneskoruje.

Odbor archívniectva a spisovej služby nie je ľahostajný voči uvedenému problému /riešenie finančných a materiálno-technických otázok nie je v kompetencii odboru; v zmysle zákona o archívniectve a kompenčného zákona ich sleduje a je iniciatívny preto, že chápe ich dialektický vzťah k tomu, čo má podľa právnych a organizačných predpisov zabezpečovať/ a už v roku 1997 podnikol viacero krokov k jeho riešeniu. Dosiahol, že Ministerstvo financií SR podmieňuje každé prekvalifikovanie rozpočtových prostriedkov z odvetvia 42 - 23 /archívy/ na iné odvetvia /v prípade, ak sa nevyčerpajú/ so súhlasom odboru, čo krajské úrady zatiaľ rešpektujú. Pred úvodným obdobím rozpočtovania sa urobili opatrenia, ktoré mali viazať okresné úrady, aby do koncipovania častí rozpočtov týkajúcich sa okresných archívov zapojili v prvom rade riaditeľov archívov. Pri samostatnej tvorbe preliminárov rozpočtov na rok 1998 sa zvolil taký spôsob, ktorý zabezpečuje jednotný náhľad rezortu - odboru archívniectva, odboru ekonomiky verejnej správy a krajských úradov - na

výšku prostriedkov, pričom sa vychádzalo z návrhov archívov. Výška požadovaných prostriedkov sa prerokovala na Ministerstve vnútra SR za prítomnosti zástupcov odvetví patriacich do rezortnej pôsobnosti vnútra a za prítomnosti zástupcov finančných odborov KÚ. Navrhované limity sa akceptovali, žiaľ, na Ministerstve financií SR sa tieto limity upravovali smerom nadol, čo už odbor skutočne nemohol ovplyvniť.

Veľkú pozornosť venovala V. Nováková organizačnému začleneniu okresných archívov v rámci okresných úradov a vyslovila s ním nespokojnosť. Zabúdajúc, že aj táto otázka má svoje špecifiká, že ju treba posudzovať v širších - aj právnych - súvislostiach. V dávnej minulosti nebolo v právnych a organizačných predpisoch stanovené, do ktorého útvaru zriaďovateľa okresné archívy patria, až po roku 1975 dostali ŠOKA vlastný organizačný poriadok. Aj v ňom však špecifikácia ich postavenia chýbala. Osobný organizačný vzťah prednostu okresného úradu nebolo možné stanoviť ani v novele organizačného poriadku z roku 1991, pretože centrálny orgán štátnej správy nemôže inému správnomu orgánu nanútiť opatrenie, ktoré nie je explicitne stanovené právnymi predpismi. Až v roku 1996 v súvislosti s

reformou miestnej štátnej správy odbor archívnictva písomne navrhol všetkým zriaďovateľom okresných archívov, aby boli podriadené priamo prednostovi. 75% prednostov to akceptovalo, zvyšní nie. Ďalší pokus odboru archívnictva a spisovej služby o riešenie, ktoré by malo oporu v smerniciach o vnútornej organizácii okresných úradov v roku 1997 nebol úspešný, pretože boli proti nemu samotní prednostovia, argumentujúci na poradách a aj v pripomienkach k návrhu smerníc tým, že sú zodpovední za výkon štátnej správy okresným úradom v celom rozsahu /teda aj za archív/ v zmysle zákona č.222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy a preto nie je potrebné fixovať túto zodpovednosť a podriadenosť archívu priamo prednostovi v inom predpise.

Je to pravda, navyše si treba uvedomiť, že okresným úradom ukladá zodpovednosť za archív predovšetkým § 17 zákona o archívnictve, keď im určuje ako povinnosť vytvárať podmienky pre umiestnenie archívu a zabezpečovať jeho personálne a materiálno-technické vybavenie. Okresné úrady to však vo väčšej, či menšej miere rešpektujú. Vo väčšej miere tam, kde sa archívu podarilo vďaka dobrej práci prezentovať na verejnosti a preniknúť do jej vedomia, v menšej miere vtedy, ak sa to archívu zatiaľ

nepodarilo. Starostlivosť okresných úradov o archív je teda priamo úmerná jeho renomé a preto sa pri riešení problému musí stať východiskom ešte kvalitnejší výkon štátnej správy na úseku archívniectva, zvýšený rozsah sprístupňovania a využívania dokumentov, výstavná, publikačná a vedecká činnosť. To nenahradí žiadny organizačný predpis, to nevyrieši ani personifikácia vzťahu archívu k zriaďovateľovi, pretože tá môže byť formálna a jej dosah iluzórny.

Ďalej sa V. Nováková zaoberá smernicami pre organizáciu a činnosť okresných archívov z roku 1958 a domnieva sa, že tieto smernice predbehli svoju dobu. Súhlasíme s tým a zároveň dodávame: svoju dobu predbehli tak výrazne, že sa do praxe okresných archívov a ONV vôbec nedostali. pretože neboli pre ich aplikáciu vytvorené - minimálne pokiaľ ide o archívy ako vedecko-výskumné ústavy - ľudské, materiálne a organizačné podmienky. Prečo sa teda V. Nováková s týmito - možno povedať irelevantnými smernicami - zaoberá? Zrejme preto, aby si vytvorila podklad pre ich porovnanie so zákonom o archívniectve z roku 1975, o ktorom hovorí dosť skepticky, pretože konštatuje, že pre ŠOKA okrem zmeny názvu nepriniesol podstatné zmeny. Jednoznačne nesúhlasíme, pretože dikcia

všetkých častí a ustanovení sa vzťahuje aj na dovtedajšie archívy národných výborov /teda okresné archívy/, kvalifikuje ich ako riadnu súčasť štátnych archívov a uvádza ich na úroveň ústredných archívov alebo oblastných archívov so všetkými právami, úlohami a povinnosťami.

Nesúhlasíme ani s tým, že zo zákona č. 149/1975 Zb. o archívniectve sa vytratila možnosť kvalifikovať štátne okresné archívy ako ústavy. Jej tvrdenie vyvracia § 16 ods.1, kde sa hovorí, že úlohou archívov je „odborné a vedecké spracúvanie dokumentov“ a ods.2 stanovuje, že archívy sa svojou činnosťou podieľajú na plnení úloh štátneho plánu rozvoja vedy a techniky. Predovšetkým však ods.3 formulovaný nasledovne: „Dôležitou úlohou archívov /podľa §15 môžu byť archívy ústavmi - ŠÚA, ŠÚBA, ŠOBA a AMB, alebo odbornými zariadeniami - ŠOKA, AMK/, ktoré sú podľa tohto zákona ústavmi a archívov, ktoré orgány spravujúce tieto archívy u r - č i a so súhlasom Ministerstva vnútra SR a Ministerstva výstavby a techniky SR za ú s t a v y, je vedecko - výskumná činnosť v odbore archívniectva ...“ . Znamená to, že za ústav bolo možné v zmysle zákona určiť aj štátny okresný archív ak pre vedecko-výskumnú činnosť boli vytvorené odborné a personálne

podmienky a ak sa táto činnosť skutočne v archíve vykonávala. Stalo sa tak napr. v prípade Štátneho okresného archívu v Trnave, ktorý za vedecko-výskumný ústav bol skutočne určený.

Na záver je potrebné poznamenať, že úvahy V. Novákovej zasluhujú pozornosť archívov i odboru /aj napriek tomu, že nie všetky vyznievajú presvedčivo/, jej pokus o analýzu postavenia okresných archívov považujeme za prospešný, aj keď s jeho obsahom polemizujeme. Vieme, že ho motivuje snaha o zlepšenie stavu štátnych okresných archívov /nič nie je dokonalé/ a zverejnenie tohto pokusu chápeme ako impulz k širšej diskusii. Skutočnosť, že ho dala práve V. Nováková považujeme za logickú, veď ide o predsedkyňu Spoločnosti slovenských archivárov a riaditeľku jedného z najlepších okresných archívov.

Z uverejnených názorov - ktoré pre náš odbor nie sú novinkou, pretože sa s podobnými úvahami zaoberáme - sme sformulovali niekoľko záverov pre našu budúcu činnosť:

- aj naďalej sa snažiť o unifikáciu organizačného postavenia štátnych okresných a ďalších typov archívov a využívať na to všetky príležitosti. Za predpokladu, že vo vzťahu k ústredným

archívom a oblastným archívom nebude hroziť opačný efekt, využiť aj budúcu právnu úpravu archivnictva;

- permanentne využívať kompetenciu odboru ako centrálnemu orgánu štátnej správy na dobudovanie ŠOKA z materiálo-technického hľadiska, hlavne pokiaľ ide o bezpečnostnú, požiaru a reprodukčnú techniku a počítače;
- pokračovať v úsilí o vyrovnanie rozdielov medzi odmeňovaním pracovníkov ŠOKA a zvyšných pracovníkov okresných úradov a ako prvý krok v tomto smere chápať ich začlenenie /spolu s pracovníkmi ústredných archívov a oblastných archívov/ medzi zamestnancov, na ktorých sa bude vzťahovať zákon o štátnej službe, čo je v súčasnosti nádejné;
- systematicky zlepšovať komplexnú ochranu archívnych dokumentov a dosiahnuť, aby sa ich konzervovanie a reštaurovanie robilo systematicky, dostupnými spôsobmi; zároveň sa pokúsiť o vytvorenie podmienok pre vznik regionálnych centier konzervovania a reštaurovania a ich využitie pre celú sieť štátnych archívov.

Elo Sloboda

Niekoľko poznámok k diskusnému príspevku Dr. E. Slobodu

Som veľmi rada, že po uverejnení môjho príspevku vo Fóre archívárov /1998/1/ reagoval naň Dr. E. Sloboda z Odboru archívnictva a spisovej služby MV SR. Čakala som to už na I. archívnych dňoch, kde by som ja alebo moji kolegovia hneď boli mohli reagovať na jeho pripomienky. Samozrejme môže sa to stať teraz, veď v záujme zlepšenia situácie nikdy nie je neskoro diskutovať a predsa sa nám pri tom jedná len o vylepšenie súčasného stavu.

Môj referát bol zameraný špeciálne na *problémy* začlenenia okresných archívov, a ako to už názov naznačil, nemienila som vymenovať pozitíva v oblasti okresných archívov, o ktorých sme určite častejšie počuli.

Súhlasím s Dr. Slobodom, že kto vysloví závery o stave konkrétneho typu štátnych archívov, musí disponovať dostatočným množstvom štatistických údajov. Chcem však pripomenúť, že mojou úlohou bolo načrtnúť problémy organizačného začlenenia okresných archívov a upozorniť na problémy, ktoré s týmto začlenením súvisia a na následky, ktoré z toho vyplývajú. Nemienila som vôbec generalizovať, veď ani ja ako predsedníčka Spoločnosti slovenských

archívárov nedisponujem údajmi, na základe ktorých by som k tomu mohla objektívne pristúpiť. Od čias odstúpenia Dr. Rákoša z funkcie predsedu SSA, Výbor nedostáva pozvánku ani na riaditeľské porady, kde by zrejme bolo možné získať súhrnné údaje o jednotlivých typoch archívov a tak si vytvoriť komplexnejší obraz. Žiaľ, na Slovensku nemáme k dispozícii podrobné ročné štatistické súhrnné informácie o archívoch, odhliadnuc od sporadických a nie vyčerpávajúcich správ z porad riaditeľov, uverejnených na stránkach Slovenskej archivistiky. V zahraničí, napr. vo Francúzsku takéto tlačou vydané súhrnné údaje o činnosti jednotlivých archívov vychádzajú každoročne a obsahujú údaje nielen o odbornej činnosti, ale podrobné údaje o pridelených a čerpaných finančných prostriedkoch.

V ďalšej časti príspevku Dr. Sloboda dokumentuje pozitívny vývoj štátnych okresných archívov na raste počtu pracovníkov a ich odmeňovaní. S argumentami o odbornom raste pracovníkov súhlasím, dnes je v okresných archívoch z hľadiska odbornosti lepší stav než pred 20 rokmi, pokiaľ by to tak nebolo po takmer 50 - ročnej existencii

špeciálneho univerzitného vzdelávania z archívniectva, situácia by bola veľmi smutná. K argumentácii o odmeňovaní pracovníkov ŠOKA musím vysloviť pochybnosti. V priemernom plate z roku 1991 / skoršie údaje považujem vzhľadom na 20 - ročný odstup za nevhodné porovnanie/ bol započítaný aj pomocný personál pracujúci v archívoch / správcovia budov, kuriči, upratovačky, atď./, no priemerný plat z roku 1997 ako to aj uvádza, je priemerným platom len odborných pracovníkov, z ktorých viac ako 40 % má vysokoškolské vzdelanie. Priemerný hrubý!! plat archívárov ani tak nedosahuje trojnásobok životného minima. Plat okresných archívárov zaostáva najmenej o 1500 - 2000 SK za priemerným platom pracovníkov miestnej štátnej správy, o ktorých - napriek skutočnosti, že nemám k dispozícii presné štatistické údaje - môžem jednoznačne tvrdiť, že 40 % z nich nemá univerzitné vzdelanie ba ani dĺžku odbornej praxe ako naši archívári. Porovnanie priemerného platu odborných pracovníkov ŠOKA s platmi pracovníkov Slovenského národného archívu a štátnych oblastných archívov považujem vo forme ako to urobil Dr. Sloboda za nevhodné, keďže do priemerného platu pracovníkov SNA a ŠOKA sú započítaní nielen odborní pracovníci ale aj pomocní pracovníci a

technický personál. Odborní pracovníci v SNA tvoria necelých 56 % celkového počtu pracovníkov.

K nárastu počtu pracovníkov oproti roku 1966 !! by sa žiadalo uviesť štatistické údaje o vybavovaní správnych žiadostí, bádateľskej agendy a porovnanie úloh z oblasti predarchívnej starostlivosti, a patrilo by k tomu aj porovnanie odbornej úrovne archívnych pomôcok z roku 1966 a 1997. Počet pracovníkov pracujúcich v sieti štátnych okresných archívov považujem za nízky a nie vysoký.

S tvrdením, že v oblasti archívnych budov a umiestnenia archívov aj okresné archívy zaznamenali rozhodne krok dopredu, samozrejme súhlasím. Aj v tejto oblasti máme rezervy. Skúsenosti niektorých riaditeľov novostavieb či rekonštrukcií sú svedectvom, že aj v tejto sfére je čo zlepšiť najmä dôkladnejším prístupom zabezpečenia podmienok optimálnej úschovy, veď nie všetky naše novostavby dosahujú parametre novostavieb archívnych budov v západnej časti Európy. Nemali by sme porovnávať súčasné pomery s pomermi šesťdesiatych rokov, ale s pomermi v západnej Európe.

K tvorbe rozpočtu okresných archívov, keďže obdobie uplynulé od archívnych dní prinieslo ešte horšie skúsenosti než to bolo vtedy, sa nebudem radšej na tomto mieste vyjadrovať, som

presvedčena, že na túto tému je možné diskutovať v rozsahu niekoľkých čísiel Fóra archivárov. Správne poznamenal Dr. Sloboda, že pri jeho tvorbe je smerodajný *krajský úrad*, ktorý žiaľ, o našej práci vie žalosne málo, navyše kontakt s týmto úradom je vo väčšine prípadov len prostredníctvom okresných úradov. O postoji krajských úradov najlepšie svedčí situácia v poslednom kvartáli minulého roka, keď niektoré z nich žiadali Odbor archivnictva a spisovej služby MV SR o preklasifikovanie finančných prostriedkov určených pôvodne na prevádzkovú potrebu okresných archívov, pre účely krajských úradov. Považujem to za nehoráznosť, že o tieto beztak malé finančné prostriedky ukrátili práve archívy. K tomuto, myslím si, netreba žiaden komentár.

Dr. Sloboda mi vyčíta, že som príliš veľkú pozornosť venovala organizačnému začleneniu okresných archívov. Z mojej strany to bolo samozrejme, veď práve preto som sa zamerala na túto tému, lebo v tom vidím jednu z príčin našich problémov, samozrejme nie je to len jediná príčina. Povinnosti zriaďovateľov zakotvené v § 17 zákona SNR 149 /1975 sa nazdávam, že okresné úrady vysvetľujú inak, než my archivári. Keď nepatríme do špičky vedenia úradu, práve v dôsledku organizačného začlenenia, máme malú

šancu túto skutočnosť patrične vysvetliť. I keď veľmi nerada, ale musím vyjadriť svoje pochybnosti aj o správnosti výroku Dr. Slobodu, že okresné úrady „vo väčšej miere vytvárajú podmienky materiálne - technické a personálne tam, kde archívu sa podarilo vďaka dobrej práci prezentovať na verejnosti a preniknúť do jej vedomia“. Tvrdím, že len málokde je tomu tak, a aj keď tento systém niekedy funguje, je to krehký vzťah, ktorý nemá nič spoločné so systémovým riešením problémov archívov. Archív predsa nemá byť vystavený vôli či nevôli tých, ktorí sú jeho zriaďovateľmi. V zmysle zákona sme zodpovední za určitý úsek spoločenskej činnosti a na základe toho musíme mať k tomu podmienky. Ak sme úprimní, vážené kolegynce, kolegovia, uznáme, že hodnotenie práce, pridelenie finančných prostriedkov, materiálne - technické vybavenie archívov nezávisí vo väčšine prípadov od vedeckej, osvetovej, kultúrnej či odbornej práce, ale od subjektívnych vzťahov, často od vzťahov okresných úradov a ďalších im nadriadených orgánov. Podľa môjho názoru, jednou z úloh Odboru archivnictva a spisovej služby, ako orgánu zodpovedného za stav archívnych dokumentov na Slovensku, je práve pôsobenie na ústredné štátne orgány, aby sa vytvorili podmienky na základe objektívnych kritérií pre všetky štátne

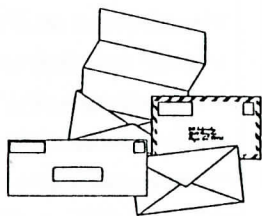
okresné archívy bez ohľadu na iné vzťahy.

Môj návrh, ktorý som načrtla na I. archívnych dňoch na riešenie našich problémov do obdobia, kým bude prijatý nový zákon /od ktorého viacerí očakávame, že bude riešiť aj systémové otázky/, vychádza zo stanovenia základných potrieb archívov na základe množstva a

kvality archívneho materiálu a činnosti v oblasti predarchívnej sféry.

Teší ma konštruktívny postoj k otázke riešenia problémov ŠOKA zo strany Dr. Slobodu a v prevažnej miere súhlasím so závermi uvedenými v jeho diskusnom príspevku.

V. Nováková

Z našej pošty

Records management and modern administration

Archive management is determined, to a large degree, by the work of administration and other records producing agencies. Institutions and companies, in the course of their activity, create documents but also systems to preserve, organize, access and protect them. Such systems, being the basic elements of information infrastructure of each agency, enables reliable and credible documentation of an institution's activities. They serve as a support to agency's activities, enable

access to the right form of needed information; improve accountability, workflow management and quality control, and facilitate control exercised by the democratic institutions of the society over administration.

New technologies and concepts that influence how organizations conduct their business, communicate and produce documents rise the questions about functionality of traditional registry systems used in public administration. The

institutions themselves change competencies and organization, thereby changing their information needs and products. New form and mediums of documents and new concepts of document management are created. The replacement of traditional systems with new ones cannot be done without any risks due to the fact that the functionality and effects of new systems as records management systems are not adequately examined and they are not sufficiently predictable. Besides, some features of new technologies and forms of documents set demands that not existed before or were formulated differently.

Cooperation between archives and administration is necessary if longterm protection of documents and efficient management during the entire life cycle is to be provided. Being the consequence of interweaving and overlapping of the archives and record creators functions, the cooperation is more and more important. Relation between archival and records management systems, their functions, as well as relations between the archives and the whole of administration has to be examined. Acquisition of documents means in the same time the acquisition of records management systems they were created in. If designed properly, they enable efficient and economic document

management during the entire life cycle, higher level of control and better user service. Records management systems should include some of traditional archival functions, which particularly underpin necessity of co-operation and importance of the reform of record management.

During the seminar, the need for the records management reform and adjustment to the modern information and administration environment will be analyzed. Particular consideration will be given to the relations between traditional records management systems and potentialities of modern information technologies.

Organizational, legal, educational and technological conditions needed for the integration of new technologies will be discussed, as well as possible or required participation of archivists in the records management.

Topics to be covered

- * Historical development of the records management systems and organization in Croatia
- * Reform of records management
- * Creation and implementation of classification schemes
- * Records management as information system
- * Public administration and information society: impact of the organizational and

technological changes on the information and records management

- * Archives and administration: organization and maintenance of RMS as mutual interest

- * Office registers and archival finding aids

- * Archives and administration: appraisal and acquisition as joint liability

- * Records management education of archivists and record offices employees

- * Records management systems, electronic communication and information exchange

- * Standards and functional requirements for ERMS

- * Metadata: standards and implementation possibilities in RMS and archives

- * Records management and Internet

Participants

The target participants are archivist, records managers, and other employees in public administration and public and

private agencies, lawyers and information experts that are responsible for the management of agencies' records. Some 150 participants from Croatia and Europe are expected.

Organization

Seminar is organized by Croatian Archival Society and the State Archives Rijeka.

Registration

You can register by mail, by phone, or by fax. Registration form is enclosed with this brochure. Please, send your registration to the:

CROATIAN ARCHIVAL SOCIETY

Marulićev trg 21

10000 Zagreb

Croatia

Phone: + 385 1 48-01-930

Fax: + 385 1 48-29-000

E-mail: had @ arhiv.hr

Zájemci sa môžu prihlásiť na adrese:

Štátny okresný archív v Šali, ul. P.Pázmáňa č.27, 927 01 Š a P a

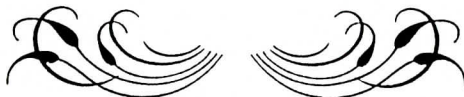

Naši jubilanti

K blížiacemu sa životnému jubileu srdečne gratulujeme a prajeme našej kolegyni veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov:

Mária Adamová

ŠOKA Lučenec

VIETE, ŽE ... ?

Slovanský pôvod pozdravu „čau“ /“čao“/

V VI.-VII. storočí po Kr. príslušníci slovanských kmeňov usadených na Balkáne sa dostávali do otrockého postavenia /*famulatus*/ miestnych Grékov, ktorí ich nazývali podľa ich vlastného názvu Slovanmi. Grécky ani latinský jazyk však neznáša spojenie spoluhlásky „s“ so

spoluhláskou „l“ v podobe „sl“, preto jeden i druhý jazyk vsúva medzi ne hrdelnicu „k“, a to grécke „kappa“ a v latinčine „c“, čítané ako „k“. Takže Slovan sa po grécky nazýval Sklabos a po latinsky Selavus. Bol ním Slovan i ztročený Slovan. Tento upravený tvar s významom otrok sa dostal

do živých jazykov, ktoré v neupravenej, čiže pôvodnej podobe označujú Slovana a v upravenej otroka. Podľa toho otrok sa po taliansky nazýva „schiavo“ /ale Slovan „Slavo“, vyslovované ako Zlavo/, po francúzsky „esclave“ /ale Slovan „Slave“/, po nemecky „Sklave“ /ale Slovan „Slave“/, po anglicky „slave“ /ale Slovan „Slav“/. V našich po latinsky písaných prameňoch i v literatúre v minulosti slovo „Slavus“ i „Sclavus“ sa používalo na označenie Slovana a konkrétne aj Slováka. Otrok či

sluha bol servus /v gréčtine dúlos/.

Slovo „schiavo“ prešlo benátskym dialektom do podoby „ciao“, vyslovované dvojslabične ako „čao“ alebo „čau“ s významom náškeho pozdravu „servus“, čiže v minulosti zdvorilostného „služobník“.

Podľa latinskej predlohy Karola Eggera /Latinitas 1995, 64/ upravil a doplnil

Michal Kušík

Vydáva Spoločnosť slovenských archívárov 10 x ročne

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I. Graus,
V. Hrtánková, V. Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J. Benciová

Náklad: 350 ks

Povolilo : MK SR 1472/96